

Zajednička izjava

Responsible Business Hubs (RBH) informišu, senzibilišu i savetuju kompanije o Direktivi EU o dužnoj pažnji u održivom poslovanju i održivim lancima snabdevanja. RBH vode poslovne organizacije i one predstavljaju sastavni deo globalne mreže.

Mrežom RBH upravlja GIZ GmbH

Zajednička izjava Mreže RBH:

Glavne poruke za uspešnu i dobru implementaciju Direktive EU o dužnoj pažnji u održivom poslovanju u globalnim lancima snabdevanja

Kontekst

Sve je veći broj propisa i politika koje dužnu pažnju u održivom poslovanju čine obaveznim. Cilj je smanjenje rizika i negativnog uticaja poslovanja na ljude i na životnu sredinu na globalnom nivou. Predviđeni efekti standarda dužne pažnje u održivom poslovanju, kako ih definišu Ujedinjene nacije i kako ih operacionalizuje OECD, predstavljaju mogućnosti i prednosti za kompanije i zajednice. Postoje jasni znaci da dobavljači koji primenjuju standarde dužne pažnje u održivom poslovanju mogu da poboljšaju svoj tržišni nastup i da izgrade čvršće odnose sa kupcima. Uspostavljanje snažnog sistema menadžmenta kako bi se pratio i unapređivao učinak kompanija u socijalnom i ekološkom aspektu predstavlja elemenat za unapređenje konkurentnosti, profesionalizacije i spremnosti za izvoz, posebno kada se radi o malim i srednjim preduzećima. Lokalne zajednice imaju koristi od poboljšanih uslova rada i zdravije životne sredine. Istovremeno, važno je prepoznati da implementacija standarda dužne pažnje u održivom poslovanju predstavlja značajan proces tranzicije za partnere u lancu snabdevanja koji ide uz čitav niz izazova.

O ovoj Izjavi

U ovoj zajedničkoj izjavi, mi – sedam poslovnih udruženja i privrednih komora iz šest zemalja¹ i članice Mreže RBH – predlažemo pet ključnih poruka za uspešnu implementaciju standarda dužne pažnje u oblasti ljudskih prava i životne sredine (HREDD) u zemljama proizvodnje. Kao članovi Mreže RBH, mi predstavljamo više od 300.000 kompanija širom sveta koje dolaze iz različitih sektora kao što su industrija tekstila i odeće, automobilska industrija, elektronika, hemikalije, energetika, rudarstvo ili poljoprivreda. Naš poziv na akciju namenjen je regulatornim telima i kompanijama kupcima. Pozivamo ih da oblikuju sprovođenje postojećeg i budućeg zakonodavstva na način koji se fokusira na delotvornost i princip zajedničke odgovornosti.

Verujemo da je neophodno uključiti se u otvoren i iskren razgovor o prednostima i izazovima implementacije standarda dužne pažnje u održivom poslovanju u nekim od ključnih zemalja proizvodnje u globalnim lancima snabdevanja. Na osnovu našeg iskustva u radu sa lokalnim dobavljačima, članovi Mreže RBH formirali su zajednički stav o tome šta je neophodno da bi se obezbedila uspešna implementacija standarda dužne pažnje u održivom poslovanju u globalnim lancima snabdevanja.

Glavne poruke

1 Implementacija standarda dužne pažnje u održivom poslovanju kao zajedničke odgovornosti tako da se troškovi i teret pravedno raspoređuju među partnerima u lancu snabdevanja

¹ Bangladeš, Kambodža, Srbija, Tunis, Turska, Meksiko

Pored zakonskih zahteva države, mnogi kupci zahtevaju poštovanje društvenih i ekoloških standarda

Mreža RBH

RBH informišu, senzibilišu i savetuju kompanije u svojim zemljama o propisima dužne pažnje u održivom poslovanju i održivim lancima snabdevanja. RBH vode lokalne poslovne organizacije. Zajedničko učenje, podrška i razmena informacija obezbeđeni su kroz Mrežu RBH, čiji su članovi sve RBH do sada (17.09.2024). Više od 1.300 dobavljača koristilo je informacione i savetodavne usluge članica Mreže RBH i preko 4.000 zainteresovanih strana učestvovalo je na preko 90 seminara, dijaloga ili treninga RBH.

Više informacija možete pronaći ovde: [Responsible Business Helpdesks – Factsheet](#)

od svojih partnera u lancu snabdevanja, npr. uz korišćenje Kodeksa ponašanja, čija se usklađenost često obezbeđuje i verifikuje u ugovoru, kroz upitnike za dobavljače ili revizije. Ova praksa ima tendenciju da rizike i troškove usklađenosti prebacuje na dobavljače i pokazala se u velikoj meri neefikasnom u rešavanju osnovnih uzroka nedostataka.² Da bi se postigao zajednički cilj smanjenja negativnog uticaja na ljude i životnu sredinu, postoji hitna potreba da se podigne svest među svim partnerima u lancu snabdevanja da standardi dužne pažnje u održivom poslovanju zahtevaju poštenu saradnju i prevazilaze mere za preraspodelu rizika i mere koje funkcionišu odozgo na dole, koje u praksi često vode do dupliranja posla i redundantnosti. Razumevanje da standardi dužne pažnje u održivom poslovanju nisu dodatni standardi koje su postavili kupci, već sistematski pristup menadžmentu i da se mogu postići samo zajedničkim naporima za dobrobit svih partnera zahteva značajnu promenu načina razmišljanja duž celog lanca snabdevanja. Mreža RBH promovise zajedničku odgovornost među zainteresovanim stranama u zemljama proizvodnje i ta svest je neophodna među svim uključenim zainteresovanim stranama.

➔ *(Preporuka 1.1.) Pozivamo regulatore da sprovode, a kupce da promovišu razumevanje standarda dužne pažnje u održivom poslovanju, što podrazumeva koncept „podeljene odgovornosti“, posebno pravednu raspodelu troškova i obaveza.*

Poboljšanje uslova rada i ublažavanje uticaja na životnu sredinu zahteva određene troškove za dobavljače. Povećanje plata na nivo plate za život ili unapređenje uređaja kako bi se smanjila emisija CO₂ samo su primeri mera koje zahtevaju značajna kratkoročna i dugoročna finansijska ulaganja. Od dobavljača se često traži da posvete mnogo vremena i resursa kako bi kupcima pružili informacije o svom poslovanju i da se izlože eksternoj reviziji kao načinu verifikacije. Ponovljeni i delimično suvišni napori koji se zahtevaju od proizvođača kako bi se ispunili zahtevi svakog kupca preusmeravaju resurse koji bi inače mogli da budu uloženi u značajna poboljšanja uslova rada.³ Snažno pozdravljamo to što Direktiva EU o dužnoj pažnji za održivo poslovanje zahteva od kupaca da pokriju troškove nezavisne verifikacije treće strane za mala i srednja preduzeća, čime doprinosi pravednijoj raspodeli troškova usklađivanja.⁴

2 Bavljenje rizicima za društvo i životnu sredinu kroz kupovne prakse

Na sposobnost dobavljača da ispune očekivanja i društvene i ekološke standarde često utiču kupovne prakse kupaca. U industriji odeće, na primer, proizvođači su obično pod pritiskom da obezbede jeftinu i izuzetno fleksibilnu proizvodnju, dok u isto vreme moraju da poštuju društvene (i ekološke)

² Upor. takođe: Kuruvilla (2021): Privatno uređenje standarda rada u globalnim lancima snabdevanja – problem, napredak i perspektiva

³ See also: [STAR Network \(2024\): Addressing Audit Fatigue: Facts, Challenges, and a Call for Action](#)

⁴ [EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive](#), Art. 10.5; Art. 11.6

standarde⁵.

U skladu sa pristupom podeljene odgovornosti kada se radi o dužnoj pažnji u održivom poslovanju, ključno

*“Za mnoge partnere u lancu snabdevanja standardi dužne pažnje u oblasti ljudskih prava i zaštite životne sredine smatraju se dodatnim zahtevima koje treba ispuniti kako bi se zadovoljile želje klijenta.”
- jedan od domaćina RBH*

je da kompanije kupci procene kako su njihove kupovne prakse, cene i rokovi isporuke, povezani sa rizicima za rad i životnu sredinu kod dobavljača. Želimo da istaknemo da nova direktiva prepoznaje značaj kupovnih praksi u Direktivi o dužnoj pažnji za održivo poslovanje⁶. Važan alat za kupovne prakse osetljive na rizik je implementacija odgovornih ugovora koji definišu odgovornosti i dobavljača i kupca u primeni standarda dužne pažnje u održivom poslovanju. Takvi ugovori⁷ prepoznaju, a ne kažnjavaju, doprinose i zajedničke napore obeju strana u rešavanju novih rizika i uticaja.

➔ *(Preporuka 2.1.) Kupci treba da primene odgovorne kupovne prakse i svoje komercijalne odnose da zasnivaju na međusobnom poverenju, poštovanju, na transparentnoj komunikaciji i održivim uslovima trgovine.*

➔ *(Preporuka 2.2.) Regulatorna tela treba da promovišu korišćenje odredaba ugovora i da zahtevaju da oni budu usklađeni. U okviru tih odredaba biće ustanovljeni principi “održivih troškova”.*

➔ *(Preporuka 2.3.) Regulatorna tela treba da promovišu, koriste i skaliraju postojeće standard o praksama odgovorne kupovine.*

3 Promovisanje saradnje i kontinuiranog unapređenja umesto izbegavanja rizika i brzog prestanka rada

Povećanje regulative o dužnoj pažnji u održivom poslovanju nosi značajan rizik da će kompanije koje kupuju nastojati da se povuku iz zemalja kako bi izbegle rizike. Iako je ovo često priličan izazov za poslovanje, ovo bi takođe moglo imati dalekosežne negativne posledice po dobavljače i zajednice u državama koje su kategorisane kao „visokorizične“. Kao što je navedeno u Direktivi o dužnoj pažnji u održivom poslovanju i međunarodnim okvirima poslovanja i ljudskih prava, obustavljanje saradnje sa dobavljačem uvek treba da bude „poslednja mera“ kada se teška kršenja ne mogu rešiti drugačije⁸. Potrebno je da i kompanije i agencije za sprovođenje uvedu preventivne mere kako bi se smanjio rizik od iznenadnog prekida rada.

➔ *(Preporuka 3.1.) Kupci treba da budu svesni da se kod standarda dužne pažnje u održivom poslovanju ne radi o tome da svi lanci snabdevanja treba da budu potpuno bez rizika već se radi o poznavanju i otkrivanju rizika, o kontinuiranom učenju i unapređenju kao i pružanju podrške partnerima kako bi se prilagodili standardima dužne pažnje u održivom poslovanju.*

➔ *(Preporuka 3.2.) Kreatori politika treba da se pobrinu da povlačenje bude „poslednja mera“ koja se preduzima i treba da obezbede pomoć oko pronalaska odgovorne izlazne strategije i uslova prestanka poslovanja kojim bi se dobavljači zaštitili od iznenadnih posledica.*

4 Osaživanje dobavljača kako bi razvili sopstvene strategije održivosti i pristupe dužnoj pažnji u zaštiti ljudskih prava i životne sredine

⁵ Upor. takođe: Sustainable Terms of Trade Initiative (2022): White Paper on the Definition and Application of Commercial Compliance

⁶ EU Corporate Sustainability Due Diligence Directive, preambula 46, 54 zahteva od kompanija da „razvijaju i koriste politike nabavke koje doprinose ostvarenju zarada za život i prihoda njihovih dobavljača i koje ne podstiču potencijalno negativne uticaje na ljudska prava i životnu sredinu“

⁷ <https://www.responsiblecontracting.org/smcs>

⁸ Ibid. Art. 11.7

Pristupi dužne pažnje u održivom poslovanju zasnovani na usaglašenosti često dovode do toga da kupci nameću zahteve dobavljačima i zahtevaju ugovorna uverenja da u njihovim lancima snabdevanja nema takvih rizika. Ovaj pristup nije u skladu sa realnošću ni u jednom delu sveta i ne dozvoljava nedostatke ili kontinuirano poboljšanje. Umesto uključivanja u transparentan dijalog orijentisan na ishod, neki dobavljači moraju da kriju rizike kako bi sačuvali porudžbine.

Izgradnja kapaciteta dobavljača je neophodna kako bi im se omogućilo da razumeju pojam dužne pažnje u održivom poslovanju, kao i uspostavljanje transparentne i poverljive komunikacije između kupaca i dobavljača. Ovo počinje razumevanjem rizika poslovanja i koje mere kompanija želi da preduzme kratkoročno i dugoročno da bi ih rešila. Mreža RBH ohrabruje dobavljače da razviju sopstveni pristup dužnoj pažnji u održivom poslovanju pružanjem informacija, saveta i pristupa stručnjacima.

- ➔ *(Preporuka 4.1.) Da bi se pobrinuli za efikasnu implementaciju standarda dužne pažnje u odgovornom poslovanju dobavljači moraju da budu fleksibilni kako bi mogli da razvijaju svoje sopstvene strategije održivosti i kako bi sa kupcima mogli da komuniciraju o standardima dužne pažnje u održivom poslovanju na ravnopravnom nivou.*
- ➔ *(Preporuka 4.2.) Kreatori politika treba da obezbede dodatnu podršku u oblasti standarda dužne pažnje u odgovornom poslovanju za države gde se odvija proizvodnja, posebno za javne institucije i privatni sektor.*

5 Obezbeđenje koherentne politike i dosledne komunikacije o pravnim zahtevima

Sa regulatornim okruženjem u Evropi koje se razvija, kupci i dobavljači su suočeni sa mnoštvom novih, a ponekad i različitih zahteva. Kompanije, posebno iz zemalja proizvođača, delimično su opterećene i zbunjene međusobnom interakcijom određenih propisa na nivou EU.

Važno je da prepoznamo da su i kupci i dobavljači u procesu rešavanja ovih zahteva. Razumevanje suštine ovakvih propisa, kako se oni odnose na naše pravne okvire i sprovođenje pravnih mera, zahteva vreme i resurse.

- ➔ *(Preporuka 5.1.) Regulatorna tela iz EU treba da razjasne preklapanja i interakciju između novih propisa kojima se uređuje funkcionisanje lanaca snabdevanja i treba da ih koherentno iskomuniciraju.*
- ➔ *(Preporuka 5.2) Regulatorna tela treba da se pobrinu za harmonizaciju između propisa u EU o dužnoj pažnji u održivom poslovanju i zakona u drugim zemljama kako bi zakoni na međunarodnom nivou bili međusobno usklađeni.*

“Implementacija dužne pažnje u zaštiti ljudskih prava i životne sredine predstavlja višeslojni izazov za koji je neophodna koordinisana akcija donosilaca političkih odluka, donatorskih organizacija i ekonomskih aktera. Samo uz saradnju i zajedničku odgovornost moguće je postići smislene i održive rezultate u globalnim naporima da se zaštite ljudska prava i životna sredina.” - jedan od domaćina RBH

POZIV U AKCIJU – Pozivamo vlade da gore navedene preporuke inkorporiraju u svoje smernice za tehničku implementaciju, u buduće zakone ili kriterijume za dodelu sredstava i pozivamo kompanije da ove elemente uključe u svoje mere dužne pažnje i da smisljenoj i obostrano korisnoj dužnoj pažnji u održivom poslovanju udahnu život.

Kao članovi Mreže RBH izražavamo spremnost da radimo na podizanju svesti o razvoju regulatornog okvira za održive lance snabdevanja i na pružanju podrške kompanijama u našim državama.

Potpisnici

RBH Cambodia

20 September 2024
Phnom Penh

(Mesto, datum)

(Ime)

RBH Bangladesh

Dhaka - 01 October 2024

(Mesto, datum)

Fazlee Shamim Ehsan,
Executive President, BKMEA

(Ime)

RBH Bangladesh

Dhaka, 10.10.2024

(Mesto, datum)

Abdul Wahid Khan
Senior Vice President
BGMEA

(Ime)

RBH Serbia

Belgrade, 01.10.2024

(Mesto, datum)

Marko Čadež

Digitally signed by Marko Čadež
Date: 2024.10.01 15:47:02 +02'00'

(Ime)

RBH Tunisia

24/10/2024

(Mesto, datum)

(Ime)

RBH Türkiye

Istanbul, 11.10.2024

(Place, Date)

TURKONFED

Arda Batu, Secretary General

(Name)

RBH México

México DF, Nov 11th, 2024

(Place, Date)

Mtro. Rubén Sánchez Robledo

(Name)